

Osaavaa kansalaistoimintaa

Opintokeskus **Siviis**

Pitkäsillanranta 3 B, 5.krs, 00530 Helsinki • www.ok-sivis.fi

Täynnä osaamista!

Lotta Pakanen, Opintokeskus Siviis

Julkaistu 10/2019

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on yhteistyötä yksilön ja eri organisaatioiden välillä. Erilaiset aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) -käytänteet muodostavat viidakon, jonka läpi reittiä ohjaa kuitenkin yhteinen tahtotila. Sitra perusti keväällä 2019 [Osaamisen aika -avainalueen](#), jonka tavoitteena on tukea yhteiskunnallisia toimijoita Suomessa elinikäisen oppimisen kehittämiseksi. Yksi avainalueen suosituksista on, että eri tavoin hankitun osaamisen tunnistamiselle ja tunnustamiselle luodaan yhtenäiset pelisäännöt.

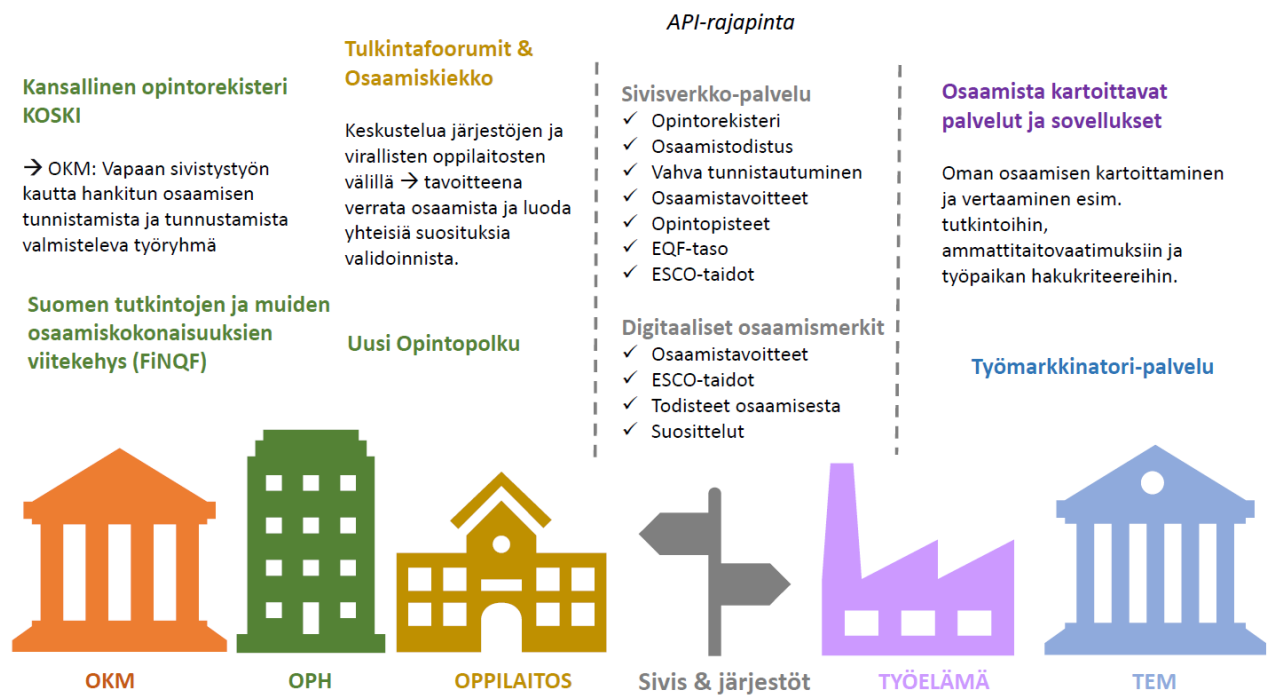
Suomalaisessa järjestömaailmassa osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessissa toimijoita ovat erityisesti vapaaehtoiset, järjestöt, opintokeskukset, viralliset oppilaitokset ja työelämä. Järjestöjen toiminnassa syntyy laadukasta, monipuolista ja ajantasaista osaamista, joka voi edistää opintoja ja nopeuttaa valmistumista virallisessa oppilaitoksessa sekä kerryttää arvokasta työelämäosaamista. Suomalaiset järjestöt ovat aloittaneet tärkeän työn osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen edistämiseksi. Oleellinen osa tätä työtä on ollut osaamisen näkyväksi tekeminen ja osallistuminen yhteiseen keskusteluun. Opintokeskukset ovat ohjanneet järjestöjä opinnollistamaan vapaaehtoistehtäviä ja suunnittelemaan koulutuksia osaamisperusteisesti. Osaamistodistus ja digitaaliset osaamismerkkit tukevat osaamisen dokumentoinnissa. Jotta osaaminen olisi mahdollisimman hyvin vertailtavissa, on useassa järjestössä käytössä mitoitusyksikkö (opintopiste) sekä erilaisia viitekehyksiä (esim. viitteellinen EQF-taso) ja osaamisluokituksia (esim. ESCO).

Opintokeskus Siviis käynnisti syksyllä 2019 sisäisen tavoiteohjelman nimeltään Tunnustettu osaaminen. Tavoiteohjelma tähtää siihen, että järjestöjen koulutuksen merkitys tunnustetaan yhteiskunnassa osana elinikäistä oppimista ja järjestöissä hankittu osaaminen validoidaan niin oppilaitoksissa kuin työelämässä. Tavoiteohjelmassa tarkastellaan osaamisen tunnistamista ja tunnustamisesta neljästä eri lähtökohdasta:

- **Tutkintotavoitteinen validointi** - Osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan erilaisissa oppilaitoksissa. Tavoitteena on opintojen lyheneminen/keventyminen ja valmistumisen nopeutuminen.
- **Uraa edistävä validointi** - Osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan työelämässä. Tavoitteena on työllistyminen tai työtehtävien sisällön ja vaativuuden muuttuminen.

- **Järjestöissä toimimista edistävä validointi** - Osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan toisessa järjestössä. Tavoitteena on päällekkäisyyksien vähentäminen ja opintopolun nopeutuminen.
- **Sosiaalinen validointi** - Yksilö (ja hänen yhteisönsä) tunnistaa ja tunnustaa osaamisen. Tavoitteena on voimaantuminen ja aseman muutos yhteisössä.

Tutkintotavoitteinen ja uraa edistävä validointi tarvitsevat toteutuakseen luotettavia ja ajantasaisia dokumentteja aiemmin hankitusta osaamisesta. Opintokeskus Siviksen Sivisverkko-palvelu tarjoaa sähköisen työkalun järjestöjen koulutusten hallinnointiin. Sivisverkon kautta järjestöjen koulutukset suunnitellaan osaamisperusteisesti ja mitoitetaan käyttäen opintopisteitä. Lisäksi osaamisen taso määritellään perustuen EQF-viitekehukseen. Sivisverkon kautta koulutuksiin osallistujat saavat itselleen sähköisen osaamistodistuksen ja opintorekisteriotteen. Tulevaisuudessa Sivisverkosta on mahdollista myös siirtää tietoa muihin kansallisiin järjestelmiin avoimen rajapinnan kautta. Näin järjestöissä syntyvä osaaminen voi olla mukana kasvattamassa yksilön osaamispotentiaalia esim. työnhaun tukena. Osaamistodistusten lisäksi järjestöjä kannustetaan luomaan ja ottamaan käyttöön digitaalisia osaamismerkkejä, jotka sopivat erityisesti informaalin osaamisen tunnustamiseen. Näin myös erilaisten vapaaehtoistehtävien ja luottamustoimien kautta hankittu osaaminen voidaan dokumentoida sähköisesti.

Kuva 1: Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen toimijoita.

Järjestökoulutuksen ja -osaamisen tuleminen osaksi kansallisia järjestelmiä ei yksinään vielä riitä osaamisen validoinnin onnistumiseksi. On tärkeää tehdä vapaata sivistystyötä ja järjestöjen toimintaa entistä tunnetummaksi yhteiskunnassa osana elinikäistä oppimista. Erityisesti tutkintotavoitteinen validointi hyötyy siitä, että opettajat ja opinto-ohjaajat tuntevat järjestökentän ja osaavat hahmottaa tätä kautta syntyvän osaamisen osana yksilön kokonaisosaamista. Opintokeskus Sivis yhdessä muutaman opintokeskuksen ja järjestön kanssa rakensi avoimen verkkokurssin virallisten oppilaitosten opettajille ja opinto-ohjaajille. Kurssin nimi on [Täynnä osaamista! – Järjestöistä vauhtia opintoihin ja valmistumiseen](#) ja sen yhtenä tavoitteena on, että osallistuja osaa verrata järjestöissä syntyvää osaamista oman oppilaitoksen tutkinnon perusteisiin. Kurssin aikana perehdytään vapaan sivistystyön ja järjestötoiminnan maailmaan erilaisten osaamisen teemojen (johtaminen, ohjaaminen, yrittäjäyys, arki ja koulutus) kautta.

On tärkeää pysyä ajan tasalla siitä, miten järjestöissä hankittua osaamista on validoitu oppilaitoksissa ja työelämässä. On myös tärkeää, että yksilö itse hahmottaa, mihin kaikkialle hänen järjestötoiminnassa hankkimallaan osaamisella on yhteyksiä. Tähän ajatukseen perustuu Partion nuorisolan osaamiskeskuksen kehittämä [Osaamiskiekkopalvelu](#). Osaamiskiekkon sisältö perustuu oppilaitosten kanssa tehtävään tulkintafoorumityöskentelyyn, jossa etsitään partion ja muiden nuorisjärjestöjen tarjoamien koulutusten ja osaamismerkkien sekä oppilaitosten tarjoamien tutkintojen ja niiden osien välisiä vastaavuuksia. Tulkintafoorumien lopputulos on suositus validoinnista, joka kirjataan ylös Osaamiskiekkoon ja ko. oppilaitoksen verkkosivuille. Osaamiskiekkon ja Sivisverkon välille tullaan rakentamaan integraatio, jolloin tiedot järjestöjen koulutuksista tulevat automaattisesti näkyviin.

Uraa edistävän validoinnin puolella kehitystyötä on tehty erityisesti geneeristen eli yleisten työelämäosaamisten parissa. Kansalaisareenan toteuttaman [Vapaaehtoistyö Suomessa 2018 -tutkimuksen](#) mukaan vapaaehtoistyön tekeminen kerryttää mm. viestintä- ja vuorovaikutustaitoja sekä ongelmanratkaisutaitoja. Nämä tukevat hyvin Opetushallituksen Osaaminen 2035 -julkaisussa listattuja tulevaisuuden työelämätaitoja. Opintokeskus Sivis yhdessä Accenture Finlandin ja muutaman järjestön kanssa kehitti tämän pohjalta työelämätaitojen osaamismerkkiperheen, joka auttaa tunnistamaan ja tunnustamaan järjestötoiminnassa syntyviä työelämän kannalta oleellisia osaamisia. Osaamismerkkiperhe julkaistiin alkusyksystä 2019 ja se pitää sisällään kahdeksan merkkiä liittyen esim. organisointitaitoihin, itsenäiseen työskentelyyn, oppimiskykyyn ja vuorovaikutustaitoihin. Tavoitteena on, että osaamismerkkit auttavat erityisesti nuoria ja maahanmuuttajia näyttämään osaamisensa ja tätä kautta työllistymään helpommin.

Yhteisestä tahtotilasta ja tehdystä kehitystyöstä huolimatta osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ei ole aina aivan mutkatonta. Erityisesti osaamisen arviointikriteerit ja arvioijan

Osaavaa kansalaistoimintaa

Opintokeskus Siviis

Pitkäsillanranta 3 B, 5.krs, 00530 Helsinki • www.ok-sivis.fi

pätevyudet askarruttavat usein oppilaitoksia. Järjestöjen ei tarvitse eikä tule olla oppilaitoksia, mutta validoinnin kannalta on hyödyllistä tarkastella omaa toimintaa osaamisperusteisesti ja miettiä sitä, mitä ja minkä tasoista/laatuista osaamista toiminnassa syntyy. Näin oma rooli osana yhteiskuntaa ja elinikäistä oppimista on helpompi hahmottaa.